

ArtCoMe - Nemzetközi oktatási program 2018–2020

VADVÁRI KATALIN

Janus Pannonius Múzeum, Közművelődési és Múzeumpedagógiai Osztály, 7621 Pécs, Káptalan utca 5.
e-mail: vadvari.katalin@jpm.hu

Az ArtCoMe nemzetközi oktatási program a „*Törésvonalak – A modern közép-európai polgár születése 1908–1928*” című nagyszabású – a Visegrádi Országok együttműködésére építő – projekt része volt. Az Olmützi Művészeti Múzeum kezdeményezésére 2018 szeptemberében indult el a projekt megvalósítása. A program magyar partnerintézménye a pécsi Janus Pannonius Múzeum volt. A nemzetközi múzeumpedagógiai projektben részt vevő munkatársak: Getto Katalin esztéta muzeológus, Kárpáti Katalin múzeumpedagógus, Vadvári Katalin múzeumpedagógus.

A múzeum több pécsi középiskolát felkeresett, és végül a Pécsi Apáczai Csere János Általános Iskola és Gimnázium, Kollégium, Művészeti Iskolával kötött együttműködési megállapodást. A Gimnázium két tanára – Bánáti Enikő és Alexovics Ingrid – két tanévén át heti rendszerességgel foglalkozott a kiválasztott öt-öt diákkal. A múzeumpedagógusok folyamatosan segítették a diákok és tanáraik munkáját, biztosították a szakmai anyagokat a felkészüléshez.

A „*Törésvonalak*” a közép-európai avantgárd művészet történetét dolgozza fel és mutatja be. A projektben a projektgazda Olmützi Művészeti Múzeum kezdeményezésére szlovák, lengyel és magyar partnerintézmények vettek részt. A Janus Pannonius

1. ábra: Csoportkép az olomouci (Csehország) diáktalálkozó résztvevő csapatokról
Fotó: Zdeněk Sodoma MUO (Olmouci Művészeti Múzeum)

Múzeumra azért esett a szervezők választása, mert gyűjteménye kiemelkedő, és a két intézmény között több évtizedes, kiváló szakmai együttműködés áll fenn. A projekt megvalósítására a négy partnerintézmény közös pályázatot nyújtott be az Európai Parlament „Creative Europe 2018” felhívására, illetve a Visegrádi Alaphoz.

A kiállításorozat első rendezvénye 2018. szeptember 19-én, Kroměříž-ben (Csehország) megrendezett, „*A modern közép-európai polgár születése*”; című nemzetközi tudományos konferencia volt. Ezt követte szeptember 20-án az Olmützi Művészeti Múzeum „*Rozlomena doba/Years of Disarray*” ’Törésvonalak’ című kiállításának megnyitása. A második helyszínen, a krakkói (Lengyelország) Nemzetközi Kulturális Központban volt látható a kiállítás egy változata (2019. március 5. – június 9.), ezt 2019. június 27. és szeptember 30. között a pozsonyi (Szlovákia) Városi Galéria követte.

A kiállítás negyedik változatát 2019. december 13. és 2020. április 1. között láthatta a közönség a pécsi Modern Magyar Képtárban. A kiállítás kurátora Várkonyi György művészettörténész, társkurátora Szeredi Merse Pál művészettörténész volt.

A kiállítást nemzetközi oktatási program kísérte végig, ennek keretében országonként őt, középiskolai diákokból álló csoport utazhatott a kiállítási helyszínekre, Olmützbe, Krakóba, Pozsonyba. A pandémia miatt az utolsó pillanatban törölni kellett a teljes mértékben előkészített pécsi diáktalálkozót.

A diákok az együttműködő középiskolai tanárok és múzeumpedagógusok segítségével a kiállításokhoz kapcsolódó online tartalmakat hoztak létre, animációs filmet forgattak, Wikipédia szócikket írtak, kreatív foglalkozásokon vettek részt. A kiállításokhoz számos kísérőrendezvény – filmfesztiválok, koncertek, tárlatvezetések, múzeumpedagógiai foglalkozások, egyetemi előadások és nyári tábor – is kapcsolódott.

2. ábra: Munkában a magyar csapat az olomouci diáktalálkozón
Fotó: Tereza Hrubá MUO

Részletek az oktatási programról

Művészet és a Kortárs Én – A műalkotás, mint az európai identitás alakításának eszköze (ArtCoMe: Art & Contemporary Me. Artwork as a medium building European identity)

A program középpontjában az 1918-hoz kötődő társadalmi, politikai és kulturális változások álltak. A projekt célja az volt, hogy megmutassa, ezek a változások hogyan befolyásolták a modern Európa létrejöttét.

A célok között szerepelt az is, hogy a diákok ismereteket szerezzenek a művészettörténeti, kultúrtörténeti témákra irányuló kutatás módszereivel, a források feldolgozásával és kritikai elemzésével kapcsolatban. Nagy hangsúlyt kapott a diákoknak a művészethez és a művészeti értékekhez fűződő kapcsolatának fejlesztése, illetve az önálló vélemény kialakításának segítése is. A program célkitűzése volt továbbá, hogy támogassa a kulturális sokszínűséget és párbeszédet Európán belül, és hozzájáruljon a térség, Közép-Európa kultúrájának az európai kultúra szerves részeként történő értelmezéséhez.

A 17-18 éves diákok négy országból érkeztek (Csehország, Szlovákia, Lengyelország, Magyarország), a találkozót két részben tartották meg (1. Rész: Olomouc, Krakkó; 2. Rész: Pozsony, Pécs). Mindkét programon húsz-húsz diák vehetett részt.

Valamennyi múzeumpedagógiai projekt első találkozója (Olomouc, Pozsony) a társadalmi/történelmi körülményekre fektette a hangsúlyt (1918 eseményei és azok előzményei, stb.). A diákok Wikipedia-szócikket alkottak egy-egy általuk kiválasztott társadalmi-történelmi témáról. A második találkozók (Krakkó, Pécs) témája a „Years of Disarray” kiállítással fonódott össze. A diákok ezúttal Facebook profilt és rajongói oldalt készíthettek egy-egy, a kiállításon szereplő, hazájukból származó művésznek.

A diáktalálkozókra az otthoni intézményekben, iskolákban készültek fel a résztvevők. A foglalkozásokra való felkészülés keretében a diákok a tanáraikkal együtt kiválasztottak egy számukra érdekes témát, és együtt dolgoztak rajta a partnerintézmények múzeumpedagógusai és kurátorai segítségével.

A magyar csapatok három alkalommal utaztak külföldre. Az utazásszervezés a múzeumpedagógus és a JPM feladata volt: Utasbiztosítás, szállás, utazás megszervezése pénzügyi lebonyolítása a Creativ Europa pályázati keretből.

A diáktalálkozók időpontjai:

1. Olomouc 2018.11.23-26. (1. ábra, 2. ábra)
2. Krakkó 2019.04.05-08. (3. ábra, 4. ábra)
3. Pozsony 2019.10.15-28. (5. ábra)
4. Pécs 2020.03.27-30.

A Pécsre tervezett múzeumpedagógiai programok nagy részét a COVID19 vírus okozta határlezárások és a kiállítás bezárás miatt sajnos törölni kellett.

Az a rengeteg munka, amit a programok előkészítésébe fektettünk, így nem hozta meg gyümölcsét. Ennek ellenére megosztjuk a tervezett programok leírását, hogy beavassuk az olvasót az általunk elképzelt pedagógiai koncepciónkba.

**3. ábra: Csoportkép a krakkói (Lengyelország) diáktalálkozón résztvevő csapatokról
Fotó: Klaudyna Schubert ICC (Krakkói Nemzetközi Kulturális Centrum)**

4. ábra: Prezentáció a krakkói diáktalálkozón, ahol a csapatokat a 4 országból érkezett diákokból vegyesen állították össze a szervezők

5. ábra: Városi program a pozsonyi (Szlovákia) diáktalálkózón.
Fotó: Michal Vasil' GMB (Pozsonyi Városi Galéria)

A Janus Pannonius Múzeum Törésvonalak című kiállításának tervezett nemzeti múzeumpedagógiai kínálata

1. Utazz velünk!

Gyere velünk egy képzeletbeli vonatúra és fedezzük fel együtt a szomszédos országok kincseit. Ettől már pozsonyi kiflit? Tudod mi a knédli? Tudod, milyen színek alkotják a lengyel zászlót? Műalkotásokkal szegélyezett utunk során sok érdekességre fényt derítünk. Mindenki elkészítheti útlevelét, amelybe a felfedezett országok pecsétjeit gyűjtheti össze.

Eszközök: útlevél, előre nyomtatott sablon; országzászlók; ételekről fotók; várostáblák, amelyek feltüntetik a Péctől való távolságot; nyomdák az útlevélhez

2. Betű-torna

Próbáltad már „eltornázní” a neved kezdőbetűjét? Készítettél már betűkből portrét? Itt a lehetőség, hogy kipróbáld magad. A foglalkozás során belevetjük magunkat az 1920-as évek tipográfiájába. Készítünk betűnyomdát és nyomtatunk újság címlapokat.

Eszközök: nyomda, vágóeszközök, festék, festékező henger, pecsételő párnák

3. Izmusnyomozó

Helyezkedjünk bele a művészettörténész bőrébe, aki megbízást kap egy elveszett műalkotás beazonosítására. Csak a képleírás áll rendelkezésére, hogy egy aukciós kiállításon megtalálja a művet. Ha sikerül a küldetés, be kell bizonyítania, hogy mi alapján talált rá a műre. A megbízó csak akkor vásárolja meg a művet, ha meggyőzték annak eredetiségéről. A nyomozáshoz rendelkezésre bocsátjuk a megfelelő szakmai anyagokat.

4. Képszilánkok

Mi is az a kubizmus? Szabályos vagy szabálytalan? Tudod, ki volt az első kubista festő? Mindenre választ kapsz, ha eljössz felfedezni a Törésvonalak című kiállítást. Gyere és próbáld ki, hogyan készül egy kubista portré!

5. Aukció

Mitől lesz értékes egy műtárgy? Kitől és milyen képet érdemes megvásárolni, hogy később még több pénzért eladhasd? Lego-ba fektesd a pénzed vagy műalkotásokba?

Ha érdekesnek talárod a kérdéseket, akkor a Képtárban a helyed. Játékos formában ismerheted meg a műtárgypiac törvényeit a Törésvonalak című kiállítás alkotásain keresztül.

6. Ember-város-gép

A technológiai forradalom a kiállítás tükrében. A korabeli járművek felkutatása. Milyen típusú járműveket használtak akkoriban? Mennyi ideig tartott az út Európából Amerikába? Milyen hangulat jellemző a várost ábrázoló képre?

Vita a metropoliszok mai jellegzetességeiről és arról, hogy milyen új eszközöket fejlesztettek ki később.

Alkotás: a mai modern városok víziójának megtervezése az interaktív óra tapasztalatai alapján; vegyes technikák alkalmazásával.

7. Dada

Adjunk jelentést a „dada” szónak! Kollázs készítés talált anyagokból. Képvörsek.

Korabeli filmek és fotók alapján felvázoljuk a dadaista előadás jellemzőit. A diákokat két csoportra osztjuk. Az egyik csoport készíti az előadás díszletét talált tárgyak és anyagok felhasználásával, kollázs technikával. A másik csoport képvörseket készít véletlenszerű szavakból. Végül a dada-díszlettel a háttérben előadják alkotásukat.

Megvalósult programjaink

1. Interaktív történelemóra

Az óra keretében az 1908-1928 közötti időszak történelmi és irodalmi vonatkozásaival foglalkoztunk, különös tekintettel az I. világháború művészetekre gyakorolt hatásaival.

Az órára való felkészülés keretében a diákok családi történeteket és fotókat gyűjtöttek, amelyeket elhelyezhettek a kiállítás idővonalán. (6. ábra)

A foglalkozásokat Getto Katalin esztéta, muzeológus és Vadvári Katalin múzeumpedagógus vezette.

2. 2020.03.10. 14.30-15.30 Interjú Romolicz Magdolna műkereskedővel a műtárgy piac és az aukció működéséről.

A pécsi galériatulajdonossal és műkereskedővel készült interjú teljes egészében a diákok munkája. Kérdéseket tettek fel a műalkotások pénzbeli értékéről és az értéket befolyásoló tényezőkről. Körbejárták, hogyan zajlik az aukció, és milyen felelősségei vannak az eladónak és az aukciós galériának. Az interjút média-fakultációs diákok rögzítették. A videofelvételek szerkesztett változatát az „Aukció” és az „Izmosnyomozó” című foglalkozásokon terveztük felhasználni.

Szervezte és közreműködött: Kárpáti Kata múzeumpedagógus.

**6. ábra: Interaktív történelemóra a Leőwey Klára Gimnázium diákjaival
Fotó: Gerner András**

A 4. Nemzetközi diáktalálkozó Pécsre tervezett programjai 2020. március 27-30.

A helyszín a Modern Magyar Képtár épülete, ahol a kiállítás is látható. A diáktalálkozó középpontjába az előadó-művészet (performance) és képzőművészet közötti átmenet került volna, a Bauhaus iskola színházi előadásainak mintájára.

2020. március 27. péntek

A három ország csapatait délutánra vártuk. Szállásukat a pécsi püspökség Dóm zárandokszállóján foglaltuk le, amely nagyon közel van az összes helyszínünkhöz.

Az étkezéseket a Dóm zárandokház és a Trafik étterem biztosította volna a négy nap folyamán.

Este került volna sor az önálló otthoni munkák prezentálására az MMK előadótermében, amelyben a kiválasztott művészek facebook-profilját kellett volna bemutatni.

Az este zárásaként terveztük a csapatok sorsolását a másnapi feladatokhoz. A két csapatot úgy szerettük volna kialakítani, hogy minden országból legyenek diákok mindkét csapatban.

2020. március 28. szombat

Délelőtti program terve:

Feladatok ismertetése példákkal (vetítés), feladatok sorsolása. Mindkét csapatnak létre kell hoznia egy rövid avantgárd előadást, amelyhez a színpadkép, a díszlet és a jelmezek megtervezése is hozzátartozik. Két szekció lesz: színpadkép- és jelmeztervezés, valamint az előadás kivitelezése drámapedagógiai eszközökkel. A csapatok két művésztől kapnak képeket. Az egyik művész mindenképpen azok közül kerül ki, akik számára Facebook-profilot alkotnak a diákok, a másik művész vagy műalkotás a kiállításon sze-

replő művekből kerül kiválasztásra. A csapatok zárt borítékban kapják meg az információkat és képeket, amellyel dolgozniuk kell. A borítékok kis szövegeket is tartalmaznak majd, amit be kell építeni az előadásba. Ha hoznak magukkal hangszereket a diákok, akkor azt szabadon beépíthetik az előadásba, de biztosítunk néhány más hangkeltő eszközt is számukra, illetve lehet számítógépről is zenét felhasználni.

A csoport és B csoport egy időben:

A csoport: vizuális műhelymunka. Kollázs készítése a megadott művekből, amely kivetítve az előadás háttéréül szolgál.

Jelmez- és maszkkészítés, adott alapanyagokból. (Képzőművész segítségével)

B csoport: előadás tervezése. A diákok drámapedagógus segítségével készítik előadást a megadott műalkotásokhoz, "avantgárd szellemben". (Keret Alkotó Csoport)

Délutáni szekció terve:

A csoport és B csoport egy időben:

A csoport: előadás tervezése. A diákok drámapedagógus segítségével készítik előadást a megadott műalkotásokhoz "avantgárd szellemben". (Keret Alkotó Csoport)

B csoport: vizuális műhelymunka. Kollázs készítése a megadott művekből, amely kivetítve az előadás háttéréül szolgál.

Jelmez- és maszkkészítés, adott alapanyagokból. (Képzőművész segítségével)

Esti szekció terve:

A csoport és B csoport egy időben:

A csapatok külön-külön összegzik a nap folyamán elért eredményeket és megbeszélik, hogy az előadás látvány és tartalmi részét hogyan tudják jobban összegyűjteni. Meghatározzák a következő napra maradó feladatokat.

Esti program és vacsora: Fordan biliárdszalón

2020. március 29. vasárnap

Délelőtti szekció terve:

Csapatmunka III. rész, 9.00-10.30

A csoport és B csoport egy időben:

A csoport: vizuális műhelymunka. Kollázs-háttér kivetítése, szükség esetén korrekciója. Jelmez- és maszkkészítés befejezése. (Képzőművész segítségével)

B csoport: az előadás gyakorlása és tökéletesítése. (Keret Alkotó Csoport)

11.00-12.30 A csoport és B csoport egy időben:

A csoport: az előadás gyakorlása és tökéletesítése (Keret Alkotó Csoport)

B csoport: vizuális műhelymunka. Kollázs-háttér kivetítése és szükség esetén javítása. Jelmez- és maszkkészítés befejezése. (Képzőművész segítségével)

13.15 - 14.15 Ebéd

15.00 - 16.00

A csoport: az előadás főpróbája, utolsó simítások

B csoport: a kiállítás megtekintése vezetéssel

16.30 -17.30

A csoport: az előadás főpróbája, utolsó simítások

B csoport: a kiállítás megtekintése vezetéssel

18.30 - 19.30 Vacsora, Trafik étterem

20.00 - 21.00 az előadások bemutatása

21.00 - 22.00 a tapasztalatok megbeszélése

22.00 Közösségi program

Helyszín: Pécs, Vince utca 11-13, Létra Közösségi és Alkotóház, szabadulószoza

2020. március 30. Hétfő

Tervezett programok:

10.00 - 12.00 Pécs városnézés, Dóm

12.00 - 13.00 Szabad program

13.00 - 14.00 Ebéd, Trafik étterem

15.00 – Hazautazás

Nagy szívfájdalmunk, hogy terveink csak papíron maradtak meg. Bízunk benne, hogy más projekt kapcsán megvalósíthatjuk majd elképzeléseinket.

Zárásként szeretném megosztani az Apáczai Csere János Gimnázium angol-történelem szakos tanára, Bánáti Enikő projekttel kapcsolatos élményeit, aki két éven keresztül dolgozott velünk, diákjaival karöltve, a nemzetközi diáktalálkozó sikeréért:

Felvillanyozó élmény volt részt venni ebben a projektben. A kilépés a merev és megszokott oktatási, iskolai keretek közül valódi szellemi felfrissülést jelentett a számunkra. Az informális környezetben rengeteg új ismeretet, tapasztalatot szereztünk, szellemi horizontunk szélesebbre tágult.

Nemcsak a közép-európai avantgárd művészekről, művészetéről tudtunk meg sokat, de lenyűgöztek a kiállítások is. Ahogy a szemünk előtt elevenedett meg egy változásokkal és történelmi tragédiákkal terhes korszak, árnyaival, fájdalmaival, széttöredezett és új egységbe állított formáival, a mindezt ábrázoló avantgárd művészet megdöbbentő őszinteségével.

A mi közép-európai iskolarendszerünk nem sok teret ad a kreativitásnak. Ebben a projektben alkalmunk nyílt belefeledkezni az alkotás élményébe, diákok és tanárok, lengyelek, szlovákok, csehek, magyarok ugyanazon kreatív folyamat részesei, alkotói lehettünk, ami összekapcsolt bennünket és közel hozott egymáshoz. A közös alkotási folyamat során új perspektívák tárultak fel előttünk. Tanultunk egymástól, és tanítottuk egymást. Felfedeztük azt a számtalan közös gyökeret, melyek történelmileg és kulturálisan egymáshoz kapcsolják a térség népeit. Megismertük és megszerettük egymást.

Nagyon szerettünk dolgozni ebben a projektben diákok, tanárok egyaránt. Több ilyen kezdeményezés kellene, hogy a megismerés és közös munka öröme által, kevesebb legyen a félrecsúszott kommunikáció a nemzetek közt.

